

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Prešernova ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhajajo vsaki četrti. Naročnina letna 60 Din za inštitute 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list a članstvo. Oglasi po ceniku in dogovoru, človek posebe. Pošt. šek. rač. 17.197. Telefon 3713

Ob otvoritvi učiteljske knjigarne v Mariboru.

Z letošnjim šolskim letom je otvorila knjigarna »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani svoje podružnico v Mariboru. To je tako važen dogodek iz stanovsko gospodarskega vidika učiteljstva, da ga ne moremo preiti molče, zlasti ne v stanovskem glasilu.

Na prvi pogled je videti paradokso, da učiteljstvo ustanavlja, oziroma ustvarja nove gospodarske postojanke ravno v tej gospodarski tako težki dobi. Saj usihajo stara močna gospodarska podjetja vsled svetovne krize drugo za drugim, ali pa se vsaj borijo z velikanskimi težkočami in omejujejo svoj obrat. Mi pa se hočemo ravno v tem času še razširiti in utrditi! Ali ni to čudno?

In vendar je tudi med tem navideznim nasprotstvom logična zveza in pravilen zaključek.

Neizprosno kruta gospodarska kriza, ki drži gospodarstvo vsega sveta v svojih trdih kleščah, naravnost sili ne samo vsakega posameznika, ampak tudi cele stanove, da razmišljajo intenzivneje nego kdajkoli o svojem gospodarskem in socialnem položaju ter poizkušajo najti izhod iz tega mučnega labirinta. V tako kritičnih dobah, kakor je sedanja je posameznik slabši, ki se brez uspeha bori proti toku časa. Zato išče pomoči in rešitve v skupnosti. In kaj je naravnost, kakor da se nasloni na svoje stanovske tovariše, ki imajo iste težnje in iste težkoče. Pri njih najde razumevanje in pomoč. Zakaj v skupnosti je neizmerna moč, ki zamore vsaj deloma kljubovati tudi taki gospodarski krizi, kakor je sedanja.

Naravni zakon stanovske samoobrambe in samoohranitve v teh težkih časih sili tudi učiteljstvo, da strne ne samo svoje moralne, ampak tudi vse svoje gospodarske sile za dobrobit stanu. Saj se je ravno učiteljstvo zamoglo že nešteto krat prepričati po lastnih izkušnjah, da vse idejno, kulturno in organizacijsko delo visi tako rekoč v zraku od danes do jutri, ako nima trdnega gospodarskega temelja. Ravno vsled tega je doživelo toliko

trpkih razočaranj; ravno radi pomanjkanja gospodarskega temelja je moralo propasti že toliko in toliko idejno idealno zasnovanih načrtov.

Trden gospodarski temelj vsemu idejnemu delu pa morajo dati le skupne gospodarske ustanove, če so prav upravljane in vodene. Dokazov za to trditev vidimo vse polno dan na dan, žal, ne toliko pri sebi, kakor pri drugih. Gospodarsko smo krepili tuje posameznike ali pa skupine, naše pa pozabljali. In kadarkoli je bilo in je potrebno materialnih sredstev za naše idejno delo v korist splošnosti ali pa lastnega stanu, smo segali in segamo še danes v svoje že skoraj docela izčrpane žepke. Drugi pa najdejo take vire v svojih gospodarskih ustanovah in jim ni potreba apelirati na požrtvovalnost posameznikov.

Kolikim posameznikom in pa tudi skupinam je ravno učiteljstvo v prvi vrsti pripomoglo do trdnega gospodarskega položaja in ugleda! In zdaj pomislimo malo nazaj ter iščimo dotičnike med dobrotniki za naše stanovske, kulturne in socialne potrebe. Kje najdete njihova imena in darove? — Često smo si sami spletili bič, s katerim so nas na ta ali oni način tepli drugi. Priti je morala šele današnja gospodarska tako težka doba, da nam polagoma odpira oči ter se začnemo vsaj nekoliko zavedati svojega položaja.

In tako je prišlo do otvoritve podružnice Učiteljske knjigarne v Mariboru šele sedaj po dvajsetih letih delovanja v Ljubljani. Seveda ni šlo gladko ter je bilo potreba premagati različne ovire, kakršnim bi se bilo mogoče pred leti izogniti. So pač časi in razmere drugačne kakor nekdaj. Toda glavno je, da ima sedaj naše učiteljstvo tudi v drugem največjem gospodarskem in kulturnem središču Dravske banovine svojo postojanko. Njen napredek in procvit pa je prav toliko odvisen od stanovske zavednosti učiteljstva, kakor od knjigarn same glede točnosti, postrzebe in solidnih cen. Vsi pogoji za njen razmah so tu.

—lj—

Respekt pred človekom.

»Jutro« z dne 3. t. m. je objavilo ta članek, ki ga ponatiskujemo glede na njegovo aktualno vrednost tudi za naš stan.

Sentimentalna človekoljubnost in solzava usmiljenost ne moreta v političnih bojih prinesiti uspeha. Navaditi se moramo, da se v bojih za ideje ali za interese ni moči toliko ozirati na posameznega človeka, kakor bi si to mehko srce želelo. Vsak boj zahteva žrtve in politični boj tudi. Danes se ta načela še nekoliko ostreje formulirajo in sicer iz dveh vzrokov. Človeška osebnost izgublja na važnosti. Individuum, ki je bil še nedolgo centralna os, okoli katere se je vrtelo človeško socialno in družabno udejstvovanje, ni več tako pomemben, kakor je bil nekdaj. Na njegovo mesto stopajo širše družabne tvorbe, ki si po pravici ali po krivici lastijo atribute višje individualnosti, katerim se mora poedinec podrediti in v katerih mora z vsemi svojimi lastnostmi, stremljenji in hrepenenji skoraj popolnoma izginiti. To pojmovanje o posamezniku je vzrastle iz tehnično izpopolnjene militarizacije in se goji še nadalje na tleh današnje mehanično usmerjene industrijalizacije. Celo pesništvo, ki je črpalo svojo vsebino iz utripov poedinega srca, ki je v usodi poedince nahajalo predmet svojih umotvorov, se nagiblje vedno bolj in bolj k temu, da išče virov za svoje delo v širših socialnih edinicah ali pa v nadrejenih bioloških skupinah. Prav polagoma, a vendar dovolj jasno, se vidi, da se individualizem umika kolektivizmu. Umetnik, ki je nekdaj prisluskoval utripanju posameznega srca, prisluskuje danes vrvenju nekakega kolektivnega družabnega srca. Politik, ki je nekdaj računal z individualnimi možnostmi, računa danes s silami, ki izžarevajo z nekih socialnih skupin. V tem zapostavljanju posameznika pred celoto, v tem omalovaževanju poedince, temelji dejstvo, da danes osebnost ni več tako respektirana, kakor je bila nekdaj. V političnih in socialnih bojih se osebe žrtve in osebam prizadejane krivice ne cenijo več visoko.

Poleg tega splošnega, v sodobnem gledanju za socialno življenje temelječega vzroka pa je v zadnjih letih tudi rastoča beda zmanjšala vrednost človeka poedince. Ekonomska mizerija, ki zadeva ne samo takojimenovalni srednji stan, ampak tudi delavca in kmeta, je razpalila nekatere človeške lastnosti, ki sicer v normalnih časih prosperitete ostajajo skrite in pogrezneje v globine človeškega bitja. Revščina in pomanjkanje vzbujata v človeku neke živalske instinkte, ki spreminjajo vrednotenje osebnosti. Cena posameznika pada.

Pod vplivom takih raznoraznih in pod težo takih razmer se je zlasti v političnem življe-

nju narodov zelo zmanjšala vrednost osebe. Politični boj je postal ostrejši in se vedno manj ozira na dostojanstvo človeka in na vrednost individua. Pregled sodobnega političnega življenja v Rusiji, v Nemčiji, v Avstriji in drugod kaže, da je posameznik postal tako malenkost, da se na njeno človeško vrednost ni treba ozirati. Slično omalovaževanje osebnosti se je kazalo v vseh onih historičnih dobah, ko so velike ideje z neizprosno silo zadevale druga ob drugo in se borile za premoč. V prejšnjih takih dobah je bila udarna sila privržencev te ali one ideje, tega ali onega interesa tehnično tako organizirana, kakor je bilo v tistih razmerah mogoče, v današnjih časih pa so si strankarske formacije izposodile tehniko (Italija, Nemčija, Avstrija) in tako smo prišli v nekatere evropskih državah do militaristično organiziranih strank. V takih organizacijah se individualnost utaplja. Le v onih državah, kjer je državna militaristična organizacija še dovolj jaka, se stranke niso mogle v tem smislu razviti. Povsod pa je eno skupno: podcenjevanje individua.

Vprašanje, ali je tako stanje dobro ali slabo, je samo teoretično. Dozdeva se, da se individualizem pretaplja v kolektivizem; ko pa ta proces traja, nastajajo izrastki in izrodki in se pojavljajo disonance, ki še ne dovoljujejo jasnega vpogleda v novo stanje, ki se ustvarja. V tem kemičnem procesu se izdelujejo tudi produkti, ki gotovo niso dobri.

V vrvežu in metežu idej tudi pri nas ni ostal posameznik tako upoštevan, kakor je bil nekdaj. Tudi pri nas je cena osebnosti padla. V historičnem procesu notranjega prenavljanja državne in nacionalne ideje je moral vsak posameznik zavzeti pozicijo vojaka, pozicijo, ki ni sposobna, da bi favorizirala individualistično hotenje in izživljanje. Odtod izvira marsikatero neprijetnost, odtod prihaja čut manjvrednosti, občutek zapostavljenosti. Naravno je, da je bila pri tem najbolj prizadeta takojimenovalna inteligenca, ker je bila ravno ona najbolj individualistično orientirana in se je zaradi tega le težko postavila v bojni red, v katerem posameznik izgublja svoje ime. Gospodarska kriza, ki se je pridružila nacionalnemu in državnemu snovanju, je povzročila, da so se rodili pojavi, ki jih ni mogoče odobravati. Na upravnem in političnem terenu se tupačam dvigajo na površje tendence in dejstva, ki ono, v duhu časa utemeljeno podrejenost individua pretiravajo in spreminjajo v nepravilnost. Tukaj je korektura mogoča in tukaj je korektura nujno potrebna. Politični boj za idejo mora, četudi priznava upravičenost strogosti in konsekvencnosti, spoštovati osebnost in se izogniti

vsakemu dejanju, ki bi moglo individualnost pregloboko ponižati.

Naš uradniški stan in naš inteligenčni sloj se čutita ponižana in zapostavljena tako v ekonomskem kakor tudi v moralnem pogledu. Do neke gotove meje je nižja ocenitev uradništva in inteligence v smislu splošnih svetovnih tendenc razumljiva in morda celo opravičljiva, nikakor pa ne bi smeli dopustiti, da se ta dva sloja neutemeljeno in neupravičeno moralno in ekonomsko pavperizirata. Kjerkoli in kadarkoli se je inteligenčno delo preveč omalovaževalo, so se pokazale slabe posledice. Rusija je uničila svojo inteligenco. Maščevanje za to delo je na potu.

Četudi priznavamo, da se mora vsaka osebnost podrediti višjim skupinam in višjim ciljem, četudi vemo, da so časi oholega individualizma minuli, četudi smo prepričani, da morajo biti v boju za ideje žrtve, vendar

zahtevamo, da se vsaka politična akcija izogiba dejanju, ki ideji ne morejo koristiti, da upošteva do skrajne meje možnosti individualnosti in da skuša spraviti v harmoničen sklad individuum in družbo.

Konkretno naj bi se po teh smernicah postopalo pri uradništvu, pri redukcijah, pri premestitvah in v personalnih vprašanjih sploh. Politik dobro ve, da dobršen del njegovega uspeha sloni na osebnosti.

Te misli se danes same vsiljujejo vsakomur, ki goji tiho željo, da bi prebrodili težke čase brez nepotrebnih in celo škodljivih nasilstev in da bi ohranili dostojanstvo človeka in spoštovanje do individualnih sposobnosti tudi v tej dobi, ko elementarne sile rušijo brez izjeme in dobro i slabo. Bolj kot kdaj prej je potrebna uvidevnost in pravičnost in je potreben respekt pred človekom.

Dr. Z.

V šesto leto.

Pet let ima Mladinska Matica za sabo, pet let krepkega življenja.

In ni čudo, da je tako bohotno poglala: rastla je iz potrebe. Razen nekaj res pravih biserov smo imeli v mladinski literaturi dokaj ničvredne plaže; malo zrnja, dokaj plevela in pleve!

Ne samo kvalitativno, tudi kvantitativno je bila naša mladinska književnost skromna. Lepa knjiga pa je bila draga, — zgolj privilegij bogatih. In tako je vstala Mladinska Matica, da izboljša mladinsko književno produkcijo, da poceni slovensko mladinsko knjigo in da jo razširi do poslednje koče samotnega bajtarja. Vse to se je Mladinski Matici v veliki meri tudi posrečilo. Če se ozremo na njeno petletno delo, smo lahko prav zadovoljni. Poleg »Našega roda«, ki je izhajal v nakladi od 20 do 40.000, je izdala ta mladinska založba v tem času še 19 knjig v rednih publikacijah in 2 knjigi v izrednih publikacijah v skupni nakladi, ki prekaša pol milijona izvodov. To je na vsak način uspeh. Lepo kronan trud petletnega dela vsega našega učiteljstva!

Zdaj stopa Mladinska Matica v šesto leto. Novi, lepši načrti so pred nami. Čez nekaj tednov že izide »Naš rod« v novi, okusni opremi in z bogato vsebino. Najboljši pesniki, pisatelji in ilustratorji so obljubili listu svoje sodelovanje. Kmalu izide v ponatisku Ribičičev »Mihec in Jakec«. Če bo dovolj priglasecev, proslavi Mladinska Matica Teslov jubilej s Čermeljevo temeljito knjigo »O Tesli in razvoju elektrotehnike«. Miklavž pa razveseli naše najmlajše s krasno knjigo, ki izide najbrž s štiribarvnimi ilustracijami.

Tudi redne publikacije bodo, kot vse kaže, zelo zanimive.

Tovariši! Tovarišice! Ne popustite! Pet let ste se trudili. Mesec za mesecem, teden za tednom, dan za dnem ste imeli skrb in sitnost z nabiranjem naročnine. Zdaj je šesto leto. Težko leto. Težje za denar kot katero prejšnjih.

„Šola in dom.“

Od tega društva, o katerem smo poročali v našem listu glede programatičnih smernic njegovega delovanja že ob njegovi ustanovitvi, smo prejeli in priobčujemo nastopni dopis:

Predvsem si štejemo v prijetno dolžnost, da se uredništvu vašega stanovskega glasila toplo zahvalimo za blagohotno informacijo cenjenemu učiteljstvu o ciljih našega društva ter za iskreno zanimanje, ki ga obljublja poslej vsem našim ukrepom. Mislimo, da temu interesiranju pridemo najbolje naproti, če vam zlasti sedaj, ob začetku šolskega leta, ko se bo naše društveno delovanje poživilo, sporočimo nekaj svojih misli.

Že takoj ob ustanovitvi je bilo društvo »Šola in dom« postavljeno pred zelo važna vprašanja, ki zelo živo zadevajo nas stare in ki so tudi dala neposreden povod za ustanovitev našega društva.

Vprašanje deljenega ali nedeljenega pouka je še vedno aktualno. Ako bi bil vpeljan deljen pouk, bi onemogočil obisk srednjih šol vsem onim dijakom, ki prihajajo z vlaki iz okoliških krajev, ter iz te določbe logično izvirajoče odredbe, da morajo stanovati poslej vsi dijaki srednjih šol na sedežu svoje šole. Društvo je takoj ob ustanovitvi organiziralo glasovanje staršev. Rezultat tega glasovanja je bil v odločilni višini zato, da ostane na vseh naših šolah nedeljen dopoldanski pouk in da se učencem, ki stanujejo pri svojih izven kraja, še dalje dovoli vožnja za obisk šole.

Ukinitve nekaterih srednjih šol je prav neljubo prizadevalo nekatere starše. »Šola in dom« je mnenja, da je kakršnakoli ukinitve škodljiva. Naše šolstvo je bilo zgrajeno v težkem boju z vladajočo tujo gosposko in je vsaka ukinitve šol v nacionalni državi ukinitve naših kulturnih potreb, posebno pri nas, ob križišču nemške in romanske kulture.

Ali česa ne napravi volja in navdušenje! Podvojenega dela bo treba, podvojene agitacije.

Vsako sresko društvo naj izbere vsaj enega agilnega tovariša, ki naj bo propagator za »Naš rod« in publikacije Mladinske Maticе. Vsaka šola naj imenuje najpridnejšega člana učiteljskega zbora za poverjenika. Vsak razred naj ima v razredniku svojega agitatorja za naše publikacije.

Naročnina za publikacije M. M. je tako nizka in plačilni pogoji takšni, da tudi največja kriza ne more občutno vplivati na število naročnikov, kjer pa bi se to lahko zgodilo, tam si agilen učitelj tudi zna pomagati. V stiski postane človek iznajdljiv. Vire najde, ki jih drugače ne vidi. Vsaka šola lahko naroči vsaj po dva izvoda »Našega roda« in publikacij za šolsko knjižnico. Morda je kje tam v okolišu kakšno karitativno društvo, ki lahko votira malo vsoto, da lahko dobijo revni, pridni učenci matične publikacije. Morda ima krajevni šolski svet majhen fond, po katerem se da v ta namen seči. In če ga nima, ali ni mogoče z dobičkom ene same šolske predstave razveseliti lepe kopice branja željnih siromašnih otrok? Sicer pa, kaj bi z nasveti, sami si boste znali pomagati.

Tovariši! Tovarišice!

Pet let že vrši Mladinska Matica svojo veliko kulturno misijo med slovensko mladino. V teh petih letih se je razrastla v močno mladinsko ustanovo, kot je Slovenci še nismo imeli.

Tovariši! Tovarišice!

Ponosni bodite nanjo, saj je produkt Vašega truda, sad Vašega dela. Začenja se šesto leto: leto novih težav, leto novih naporov. Vemo, da vam ne omahne roka, vemo, da se ne pogreznete v malodušje.

Poznamo Vas. Z veseljem si privihate zopet rokave. S podvojenim navdušenjem se vržete na delo.

Nasprotno je naša želja, da se naše šolstvo kolikor mogoče izpopolni in dogradi po potrebah naroda in sedanje dobe.

V teh težkih časih čutimo starši podvojeno potrebo, da damo svojim otrokom kolikor mogoče dobro in vsestransko izobrazbo, ki jim bo omogočila uspešen boj za eksistenco. Razlog, da bi šolstvo v dosedanjem obsegu le množilo brezposelnost učnega proletariata, ne more biti merodajen. Veljal bi le, če bi v ostalih panogah narodnega produkcijskega aparata ne vladala nikakršna brezposelnost. Če pa se kaže brezposelnost tu in tam, imamo starši sveto dolžnost, preskrbeti svojim otrokom temeljito izobrazbo za uspešnejšo življenjsko borbo.

Uvedba šolnin v srednje in v zadnjem času tudi v meščanske šole je občutno povečala bremena, ki jih imamo starši pri šolanju svojih otrok. To breme pa je tem težje, ker je treba plačati šolnino že pri vpisu, toraj ob začetku šolskega leta, ko so že izdatki za učne knjige, šolske potrebščine, obleko in drugo, posebno za uradniške in manj premožne sloje prav občutni. Naloga društva bo, delati na to, da se šolnina po možnosti zniža ali pa vsaj plačevanje šolnine olajša z odplačevanjem v določenih rokih.

V mesecu juliju je društvo sklenilo, da poživi svoje društveno delovanje v jeseni z novim šolskim letom. Njegova skrb bo, da se včlanijo v društvo vsi starši in skrbniki šole obiskujočih otrok, pa tudi učitelji in prijatelji učeče se mladine, da s skupnim in složnim delom dosežemo svoje cilje. Vemo, da leži uspeh le v združenju staršev, vseh kulturnih delavcev in društev Dravske banovine.

Iz potrebe po poglobljeni izobrazbi sedanjega naraščaja si bo prizadevalo društvo »Šola in dom«, da doseže v bližnji bodočnosti posebno sledeče: